

Metodyka realizacji zleceń w Pracowni Odtwarzania Wyglądu Osób i Przedmiotów LK KSP

Tematyka portretu pamięciowego już od czasów starożytności wzbudzała zainteresowanie z uwagi na pewną zagadkowość związaną z brakiem możliwości potwierdzenia, czy to, co obserwator utrwala w swojej pamięci, może stanowić wiarygodny obraz rzeczywistości.

Każdy człowiek jest niepowtarzalną jednostką – nie tylko ze względu na osobowość, przeżycia, umiejętności czy wadę, lecz także z uwagi na wyróżniający go kształt, indywidualne cechy poszczególnych części ciała, a szczególnie twarzy. Podczas badania budowy anatomicznej uszu wyodrębnia się cechy je różnicujące, na przykład kształt, wyprofilowanie, wielkość, odstawanie. W połączeniu z pięcioma rodzajami kształtu profilu nosa, dziewięcioma odcieniami koloru oczu, ośmioma rodzajami kształtów twarzy itd., uzyskuje się nieograniczoną różnorodność kombinacji. Obliczono, że nie da się wśród całej populacji znaleźć czternastu osób, które byłyby do siebie choć trochę podobne.

Do różnic w wielkości, wyglądzie czy proporcji każdego z elementów budowy zewnętrznej twarzy dochodzą zmiany w postaci blizn, znamion skórnych, tatuaży czy też sporadycznie występujące, a przez to bardzo charakterystyczne, cechy patologiczne ciała ludzkiego, takie jak: zniekształcenia kończyn, braki części lub całości kończyn, garb, skrzywienie kręgosłupa.

Obecnie, zarówno postęp technologiczny, jak i najnowsze zdobycze nauki, są wykorzystywane w codziennej pracy policji. Mimo możliwości, jakie stwarzają badania DNA i mimo utworzenia kartoteki

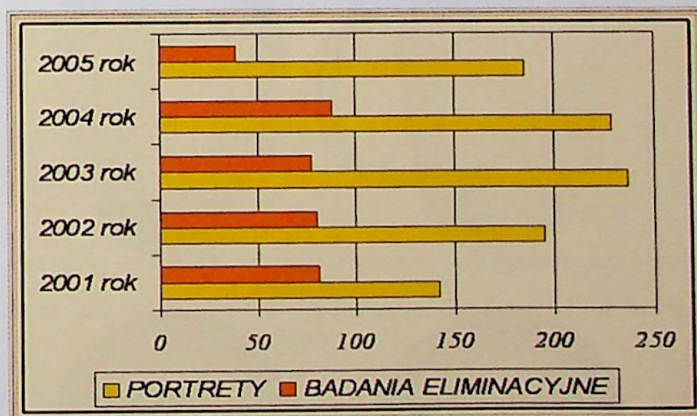
śladów daktyloskopijnych AFIS, portret pamięciowy był i zawsze będzie pomocny w poszukiwaniach sprawców przestępstw – powstaje bowiem na podstawie śladów pamięciowych, które często są jedynym śladami pomocnymi w ujęciu poszukiwanego. W wielu przypadkach od stworzenia portretu pamięciowego uzależnione są dalsze działania policji, ponieważ aby przeprowadzić badania porównawcze zabezpieczonych śladów, należy wytypować osobę podejrzaną o dokonanie czynu zabronionego.

Wykonanie portretu pamięciowego, a więc „przełożenie” wizerunku twarzy sprawcy utrwalonego w pamięci świadka na obraz dostępny dla oka innych osób, jest czynnością bardzo złożoną. Dla ułatwienia współpracy ze zleceniodawcami eksperci z Pracowni Odtwarzania Wyglądu Osób i Przedmiotów LK KSP postanowili przedstawić problemy najczęściej pojawiające się w czasie dotychczasowych działań pracowni oraz propozycje ich rozwiązania. Aby

współpraca była bardziej sprawna i efektywna, stworzono krótkie kompendium wiedzy o pracy policyjnego rysownika i oczekiwaniach wobec zleceniodawcy, czyli „Metodykę realizacji zleceń w Pracowni Odtwa-

rzania Wyglądu Osób i Przedmiotów LK KSP”. Metodyka została zaakceptowana i zatwierdzona przez komendanta stołecznego Policji i zaprezentowana kierownikom jednostek współpracujących z Komendą Stołeczną Policji. Zawarto w niej krótki opis zadań realizowanych przez pracownię, zamieszczono szczegółowe algorytmy postępowania (w zależności od typu zlecenia) i zaprezentowano formy, w jakich pracownia przekazuje zleceniodawcom zrealizowane ekspertyzy.

Analizując ekspertyzy z zakresu odtwarzania wyglądu osób w latach 2001–2004, można zauważyć stały, około 40–50% wpływ zleceń, w których od sporządzenia portretu odstąpiono (ryc. 1).

Ryc. 1. Wykonawstwo ekspertyz z zakresu odtwarzania wyglądu osób w Laboratorium Kryminalistycznym KSP w latach 2001–2005

Fig. 1. Statistics of caseworks involving reconstruction of face appearance in Warsaw Metropolitan Police Forensic Laboratory in years 2001–2005

W przeciwieństwie do ekspertyz z innych dziedzin kryminalistyki portret pamięciowy wykonywany jest najszybciej, często nawet w kilka godzin po zaistniałym zdarzeniu. Należy brać pod uwagę, że ślad pamię-

ciowy przedstawiający obraz twarzy sprawcy bywa niekiedy bardzo szybko wypierany z pamięci świadka zdarzenia przez inne spostrzeżenia, dlatego też upływ czasu ma duże znaczenie w późniejszym procesie odtwarzania wyglądu osoby. W związku z tym w wielu przypadkach wykonuje się portret po godzinach służbowych, czasami nawet nocą. Każde wezwanie eksperta w celu realizacji takiego zlecenia wiąże się z dodatkowymi kosztami (transport, praca w nadgodzinach) ponoszonymi przez Laboratorium. Kosztami, których można uniknąć, w przypadku gdy świadek lub świadkowie nie są w stanie podać rysopisu osoby lub podają niewielką liczbę szczegółów jej wyglądu. Wystarczy, aby prowadzący sprawę porozmawiał ze świadkiem zdarzenia i ustalił, czy może on podać rysopis osoby poszukiwanej. Praktyka dnia codziennego pokazuje jednoznacznie, że wielu zleceniodawców unika, nie chce lub nie potrafi dokonać

wstępnej oceny przydatności świadka w procesie odtworzenia wyglądu osoby. Taka preselekcja nie wymaga specjalistycznej wiedzy, a w znacznym stopniu usprawnia pracę eksperta laboratorium.

Pragnąc ułatwić i przybliżyć zleceniodawcom proces powstawania portretu pamięciowego, eksperci z LK KSP stworzyli wzór notatki służbowej na okoliczność opisu wyglądu osoby. W wielu przypadkach już wypełnienie pierwszej części notatki – dotyczącej warunków obserwacji – może dać odpowiedź na pytanie, czy istnieje możliwość sporządzenia portretu pamięciowego. Dla przykładu: odległość od obiektu obserwacji wynosi 50 metrów przy dobrym, dziennym oświetleniu. Z tej odległości, okiem nieuzbrojonym, człowiek nie jest w stanie dostrzec szczegółów dotyczących rysów twarzy, tj. koloru oczu, kształtu ust czy profilu nosa, może jedynie podać cechy ogólnorysopisowe, takie jak: wiek, wzrost, bu-

dowa ciała, kolor i długość włosów. Niestety, nie są to dane wystarczające do sporządzenia portretu pamięciowego. W efekcie odstępuje się od próby jego sporządzenia. W punkcie drugim notatki wymienione są podstawowe cechy rysopisowe, które świadek powinien podać. Należy jednak dodać, że nawet wymienienie wszystkich powyższych cech nie stanowi gwarancji, że portret zostanie wykonany. Na koniec trzeci i ostatni punkt: świadek oznajmia, czy jest w stanie rozpoznać osobę poszukiwaną. Może wydać się to zbyt oczywiste, jednak zdarza się przypadki, kiedy o podaniu rysopisu proszono osoby, które nie były w stanie rozpoznać sprawcy, nawet w chwili bezpośredniego z nim kontaktu.

W procedurach szczegółowych, jakie obowiązują podczas sporządzania portretu pamięciowego, została również zawarta informacja, jak uniknąć kilku najczęściej popełnianych przez zleceniodawców błędów.

Ryc. 2. Fazy powstawania portretu pamięciowego od złożenia portretu w systemie POL-SIT do retuszu graficznego wykonanego w programie Adobe Photoshop CS2

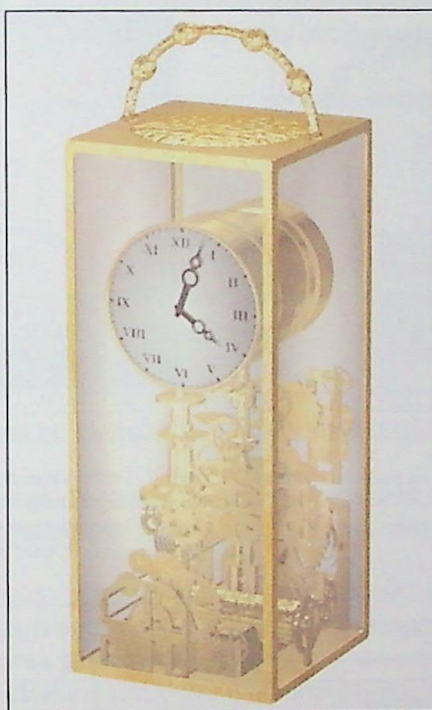
Fig. 2. Phases of generating photo-fit picture by means of Adobe Photoshop CS2

Najpoważniejszy z nich, i w zasadzie niedopuszczalny, to okazywanie świadkowi zdjęć przed wykonaniem portretu. Praktyka dowodzi, że obejrzenie kilku, często kilkudziesięciu fotografii, w znacznym stopniu utrudnia, a nawet uniemożliwia wykonanie wiarygodnego portretu pamięciowego. Zdarzało się, że po obejrzeniu fotografii świadek opisywał nie osobę poszukiwaną, ale jedną z tych, której twarz widział na zdjęciach. W celu wyeliminowania sugestii ze strony innych osób nigdy nie wykonuje się portretu na zasadzie burzy mózgów, czyli w obecności wszystkich świadków. Każda osoba postrzega zdarzenie w inny, subiektywny sposób. W czasie wykonywania portretu pamięciowego na podstawie opisu kilku świadków jednocześnie mogłoby dojść do słownych przepychanek: kto lepiej widział, kto więcej zapamiętał itd. Osoba o silnym autorytecie mogłaby zdominować innych i narzucić im swój punkt widzenia, uniemożliwiając tym samym przedstawienie, być może lepszej, wersji wydarzeń.

Aby świadek przypomniał sobie przebieg zdarzenia, należy stworzyć ku temu optymalne warunki: należy uwzględnić stan psychofizyczny świadka, zapewnić mu spokój i poczucie bezpieczeństwa, a w razie potrzeby opiekę psychologa. Trzeba ograniczyć liczbę towarzyszących mu osób postronnych i uprzedzić o czasie potrzebnym na realizację czynności. Fazy powstawania portretu pamięciowego przedstawiono na rycinie 2.

Odtwarzanie wyglądu przedmiotów (najczęściej biżuterii) utraconych w wyniku przestępstwa jest procesem dużo łatwiejszym niż wykonanie portretu pamięciowego, jednak z uwagi na swoją specyfikę dużo bardziej czasochłonnym (ryc. 3–5). Istotne jest określenie rodzaju przedmiotów i warunków, jakie powinny one spełniać, gdyż nie wszystkie stanowią materiał pomocny w poszukiwa-

niach. Ograniczenia mają również charakter praktyczny – przy dużej liczbie utraconych przedmiotów wykonanie szkiców ich wszystkich jest niemożliwe. Odtwarzane są więc jedynie przedmioty o cechach charakterystycznych, wyróżniających je z danej grupy i zawierających elementy niepowtarzalności. Przyjmując takie kryteria, ekspert musi dokonać właściwego wyboru przedmiotów oraz wyselekcjonować te, które świadek dobrze pamięta i które może opisać.

Ryc. 3. Reprodukacja złotego zegara w programie 3D Max Studio

Fig. 3. Reconstruction of gold clock (3D Max Studio)

Osoba poproszona o scharakteryzowanie danego przedmiotu najczęściej kieruje się jego wartością nominalną (rynkową) bądź pamiątkową i bardzo trudno jest przekonać ją do wyboru dokonanego przez specjalistę, który w swoim działaniu przyjmuje inną ocenę wartości, a mianowicie przydatność w procesie poszukiwawczym. Uzasadnione wydaje się więc poszukiwanie przedmiotów, których wygląd mocno utrwali się w pamięci

policjantów dokonujących przeszukania u osób podejrzanych w danej sprawie, osób trudniących się paserstwem, jak również podczas rutynowych kontroli miejsc zbytu tego rodzaju precjozów (punkty skupu złota, lombardy, komisy itp.).

Ryc. 4. Reprodukacja srebrnego czajnika – program 3D Max Studio

Fig. 4. Reconstruction of silver teapot (3D Max Studio)

Ryc. 5. Reprodukacja srebrnej bransolety – program 3D Max Studio

Fig. 5. Reconstruction of silver bracelet (3D Max Studio)

Z oczywistych względów reprodukcji obrazów i grafik nie wykonuje się z zastosowaniem jedynie metody opisowej (czyli: technika wykonania, podłoże, temat, kolorystyka itp.). Identyfikacji sprzętu RTV, aparatów fotograficznych czy laptopów dokonuje się na podstawie numerów seryjnych, ewentualnie cech użytkowych, takich jak rysy, plamy, uszkodzenia itp.

Z PRAKTYKI

Retusz komputerowy w swojej najbardziej zaawansowanej postaci to retusz graficzny twarzy nieznanych zwłok na podstawie dostarczonych fotografii. Prawidłowe wykonanie prac retuszarskich w tym zakresie wymaga doskonałej znajomości oprogramowania graficznego i wszystkich typów retuszu komputerowego, tj. retuszu technicznego, korekcyjnego, kosmetycznego oraz fotomontażu komputerowego.

Rycina 6 ukazuje retusz graficzny zwłok o nieustalonej tożsamości, wykonany na podstawie zdjęć. Rycina 7 przedstawia natomiast domniemany wizerunek osoby utworzony za pomocą elementów systemu POL-SIT, poddanych następnie retuszowi graficznemu polegającemu na wyrównaniu różnic tonalnych między poszczególnymi elementami budowy zewnętrznej twarzy oraz dodaniu bruzd i zmarszczek.

Podsumowanie

Rozwiązania zaprezentowane w powyższym artykule stanowią gotowe i zarazem skuteczne narzędzia przydatne w codziennej pracy eksperta kryminalistyki z zakresu odtwarzania wyglądu osób i przedmiotów. Jak widać na zamieszczonym wykresie (ryc. 8), wprowadzenie metodyki, która obowiązuje od 15.01.2005 r., a wraz z nią notatki służbowej na

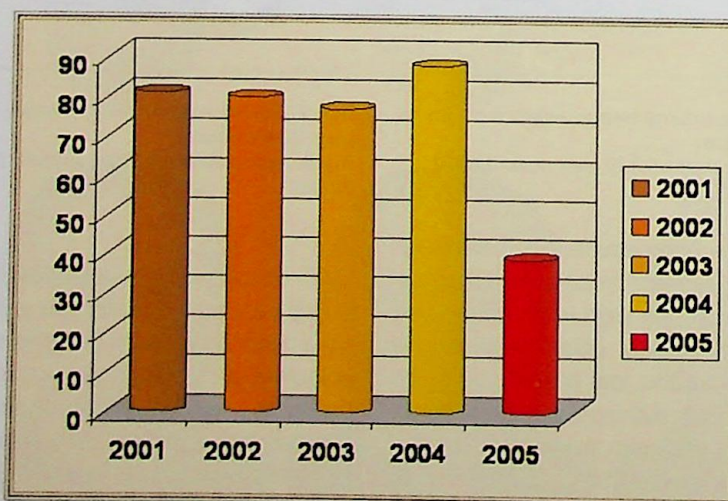
Ryc. 6. Retusz komputerowy twarzy nieznanych zwłok na podstawie dostarczonych zdjęć, program Adobe Photoshop CS2

Fig. 6. Computerised retouch of unknown corpse photograph (Adobe Photoshop CS2)

Ryc. 7. Odtworzenie przypuszczalnego wyglądu osoby na podstawie dostarczonych zdjęć, program POLSIT i Adobe Photoshop CS2

Fig. 7. Reconstruction of possible appearance of a person based on photographs (POLSIT and Photoshop CS2)

Ryc. 8. Liczba odstępień od wykonania portretu pamięciowego z uwagi na niewielką ilość danych w latach 2001–2005

Fig. 8. Numbers of cases rejected due to insufficient data in years 2001–2005

okoliczność opisu wyglądu osoby, spowodowało spadek nieuzasadnionych zleceń w roku 2005 o ponad połowę. W znacznym stopniu obniżyło to koszty własne Laboratorium Kryminalistycznego, a lepsza organizacja pracy pozwoliła skrócić do minimum czas oczekiwania na wykonanie ekspertyzy. Najlepszym podsumowaniem omawianych zagadnień będzie przedstawiona obok metodyka oraz wzór notatki.

Ewa Lewandowska
Robert Wiśniewski
zdj.: autorzy

Z PRAKTYKI

METODYKA

realizacji zleceń w Pracowni Odtwarzania Wyglądu Osób i Przedmiotów Laboratorium Kryminalistycznego KSP

1. ZAKRES ZADAŃ

Pracownia Odtwarzania Wyglądu Osób i Przedmiotów Laboratorium Kryminalistycznego KSP realizuje ekspertyzy z zakresu:

- 1.1. Wykonywania portretów pamięciowych osób na podstawie opisu słownego metodą syntezy komputerowej, kompozycyjną, mieszaną i rysunkową.
- 1.2. Odtwarzania wyglądu przedmiotów na podstawie opisu słownego.
- 1.3. Retuszu graficznego twarzy N.N. zwłok na podstawie dostarczonych zdjęć.
- 1.4. Retuszu komputerowego (retusz wiekowy, techniczny, korekcyjny, estetyzujący/kosmetyczny, fotomontaż komputerowy).
- 1.5. Analizy zdjęć fotograficznych pod kątem poprawnego pobrania materiału porównawczego.

2. ALGORYTM POSTĘPOWANIA

2.1. Procedury ogólne

Podstawą wykonania ekspertyzy jest:

- 2.1.1. dla jednostek podległych KSP – pismo do Naczelnika Laboratorium Kryminalistycznego KSP wraz z obligatoryjnie wypełnioną notatką służbową na okoliczność opisu wyglądu osoby; wzór notatki określa załącznik nr 1.
- 2.1.2. dla jednostek spoza obszaru działania KSP – postanowienie o powołaniu biegłego wraz z obligatoryjnie wypełnioną notatką służbową na okoliczność opisu wyglądu osoby; wzór notatki określa załącznik nr 1.

Brak powyższych dokumentów będzie skutkowało wstrzymaniem wydania opinii (reprodukcji portretów lub przedmiotów), a nawet odstąpieniem od wykonania ekspertyzy.

- 2.1.4. W wyjątkowych, uzasadnionych przypadkach (decyzję podejmuje Naczelnik Laboratorium) istnieje możliwość wykonania portretu pamięciowego w miejscu aktualnego pobytu świadka. Transport eksperta na miejsce i z powrotem zapewnia jednostka zlecająca.
- 2.1.5. Termin wykonania zlecenia ustalany jest przez ekspertów Pracowni telefonicznie (360-77) lub osobiście ze Zleceńdawcą. Jednostka zlecająca zobowiązana jest do bieżącego informowania Pracowni o wszelkich zmianach dotyczących ustalonego wcześniej terminu.

UWAGA:

W sytuacjach szczególnych, uzasadnionych okolicznościami zdarzenia, istnieje możliwość wykonania zlecenia w zakresie wykonania portretu pamięciowego po godzinie 16. Decyzję o wezwaniu eksperta, celem realizacji zlecenia, i terminie wykonania zlecenia podejmuje Kierownik Sekcji IV lub Naczelnik Laboratorium Kryminalistycznego KSP.

- 2.1.6 W przypadku ustalenia osoby poszukiwanej bądź odnalezienia utraconych przedmiotów, na podstawie efektów pracy ekspertów, Zlecający ekspertyzę zobowiązany jest pisemnie poinformować Laboratorium.

2.2. Procedury szczegółowe obowiązujące przy zlecaniu sporządzenia portretu pamięciowego

- 2.2.1. Wstępnej oceny (preselekcji) przydatności świadka w procesie odtwarzania wyglądu osoby dokonuje, kierując się przy tym zdrowym rozsądkiem, prowadzący sprawę. Na podstawie rozmowy ze świadkiem należy ustalić:

Z PRAKTYKI

2.2.1.1 warunki, w których świadek dokonywał obserwacji,

2.2.1.2 predyspozycje psychofizyczne świadka,

2.2.1.3 istotne cechy rysopisowe osoby poszukiwanej.

Świadek musi opisać wygląd twarzy poszukiwanej osoby. Nie wystarczy sformułowanie, że „potrafi ją rozpoznać”. Praktyka dowodzi, że sporządzenie portretu pamięciowego w oparciu jedynie o taką informację jest bezskuteczne.

2.2.2. Gdy kilku świadków opisuje tę samą osobę, portret wykonuje się z każdym oddzielnie, w celu wyeliminowania sugestii pozostałych osób.

2.2.3. Czas, jaki upłynął od momentu zdarzenia (obserwacji) do wykonania ekspertyzy, ma decydujące znaczenie. Zgodnie z ogólnie przyjętą zasadą portret pamięciowy powinien być sporządzony zaraz po zdarzeniu, o ile stan psychofizyczny świadka na to pozwala.

2.2.4. Nie wolno okazywać świadkowi zdjęć przed wykonaniem portretu pamięciowego.

2.2.5. W czasie wykonywania portretu obecność osób postronnych powinna zostać ograniczona do niezbędnego minimum. Układ optymalny to ekspert wykonujący portret oraz osoba opisująca. W przypadkach osób nieletnich wymagana jest obecność opiekuna prawnego; osobom małoletnim – dodatkowo powinien towarzyszyć psycholog dziecięcy, a obcokrajowcom – tłumacz przysięgły.

2.2.6. Czas oczekiwania na ekspertyzę wynosi 2–4 godziny, przy założeniu: jeden portret pamięciowy – jeden świadek.

2.3. Procedury szczegółowe obowiązujące przy zlecaniu reprodukcji wyglądu przedmiotów

2.3.1. Przy wyborze przedmiotów do reprodukcji nie należy kierować się ich ceną, ale ich charakterystycznymi cechami.

2.3.2. Ze względu na czasochłonność odtwarzania wyglądu przedmiotów charakterystycznych należy dokonać ograniczenia ich ilości do 5 sztuk.

2.3.3. Do zlecenia należy dołączyć wszelkie informacje, które mogą być pomocne przy odtwarzaniu przedmiotów (szkice wykonane przez osoby poszkodowane, zdjęcia, dane producenta, przedmioty podobne itp.).

2.3.4. Pracownia nie wykonuje reprodukcji obrazów, grafik, sprzętu RTV, aparatów fotograficznych, ubrań.

2.4. Retusz graficzny twarzy N.N. zwłok na podstawie zdjęć

2.4.1. W celu wykonania ekspertyzy zlecniodawca powinien dostarczyć:

2.4.1.1 zdjęcia denata z oględzin miejsca znalezienia zwłok,

2.4.1.2 zdjęcia denata z sekcji zwłok, oczyszczone z zabrudzeń, krwi itp., przynajmniej po jednym zdjęciu w ujęciu en face oraz lewy i prawy profil,

2.4.1.3 kopię opinii z sekcji zwłok sporządzoną przez biegłego z zakresu medycyny sądowej.

2.4.2. Czas wykonania ekspertyzy zależy od jakości dostarczonych zdjęć oraz stopnia zaawansowania zmian pośmiertnych i waha się od kilku do kilkudziesięciu godzin.

3. FORMY REALIZACJI ZLECEŃ

3.1. Ekspertyzy wykonane w Pracowni przekazywane są wyłącznie Zlecniodawcom lub osobom przez nich upoważnionym w formie wydruku i/lub zapisu cyfrowego na dostarczonym nośniku (dyskietka, płyta CD-R).

3.2. Wykonane ekspertyzy są zapisywane na dysku twardym komputera pracowni, a raz w roku archiwizowane na płycie CD-R. Do zapisu stosowany jest format pliku *.tif z bezstratną kompresją LZW. Nie używa się formatów zapisu wykorzystujących kompresję stratną (np. *.jpg, *.jpeg) z uwagi na możliwość wystąpienia przekłamań w obrazie.

Z PRAKTYKI

.....
(miejscowość, data)

.....
(stopień, imię i nazwisko policjanta, identyfikator)

.....
(jednostka Policji)

NOTATKA SŁUŻBOWA NA OKOLICZNOŚĆ OPISU WYGLĄDU OSOBY

W dniu o godzinie przeprowadzono rozmowę ze świadkiem
na okoliczność opisu wyglądu osoby poszukiwanej. (imię i nazwisko świadka)

W wyniku rozmowy ustalono, że:

1. Obserwacja osoby odbyła się w następujących warunkach:

odległość od obiektu obserwacji (np. 2–3 metry, około 10 metrów)	
określony czas obserwacji twarzy (np. 1–2 sekundy, kilkanaście sekund, około 2 minut)	
czas, jaki upłynął od momentu obserwacji (godziny, dni, tygodnie)	
miejsce, okoliczności obserwacji oświetlenie, warunki atmosferyczne (np.: otwarta przestrzeń, mieszkanie, oświetlenie słabe, dobre, naturalne, sztuczne, mżawka, śnieżyca)	

2. Świadek podaje następujące cechy rysopisowe:

M	K				
pleć	wiek z wyglądu	wzrost (cm)	sylwetka	kształt twarzy	
włosy (kolor, rodzaj, długość)			oczy (kolor, wielkość)		
brwi (kolor, wielkość)			nos (wielkość, kształt)		
usta (wielkość, kształt)			zarost (wąsy, broda)		
cechy charakterystyczne (blizny, tatuaże, znamiona)					
inne informacje					

3. Świadek jest w stanie rozpoznać osobę poszukiwaną.

.....
czytelny podpis policjanta)

BIBLIOGRAFIA

1. Dębiński Z., Kozieł T., Nizialek Z.: Antroposkopia kryminalistyczna – podstawy rysopisu człowieka, Wydawnictwo Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Komendy Głównej Policji, Warszawa 1994.
2. Kozieł T., Dębiński Z.: Portret obrazowy w identyfikacji i poszukiwaniu osób (stan i perspektywy), „Problemy Kryminalistyki” 1992, nr 197–198, s. 10.
3. Kozieł T., Dębiński Z., Wyganowski S.: Portret obrazowy. Taktyczno-techniczne aspekty wykonywania portretów, „Problemy Kryminalistyki” 1994, nr 205, s. 11.
4. Kozieł T., Dębiński Z.: Komputerowy portret obrazowy w systemie POL-SIT, „Problemy Kryminalistyki” 1994, nr 206, s. 32.
5. Zajdel D.: Metody identyfikacji N.N. zwłok ludzkich pośmiertnie zniekształconych z wykorzystaniem systemu komputerowego POL-SIT, „Problemy Kryminalistyki” 1996, nr 211, s. 24.
6. Mazurek R.: Retusz komputerowy w procesie identyfikacji N.N. zwłok, „Problemy Kryminalistyki” 1998, nr 219, s. 48.
7. Dodwell P.C.: Podstawowe mechanizmy widzenia, [w:] „Czucie i percepcja”, [red.] Richard L. Gregory, Andrew M. Colman Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2002.
8. Frączek A., Kofta M.: Frustracja i stres psychologiczny, [w:] Psychologia, [red.] Tadeusz Tomaszewski, PWN, Warszawa 1977.

Nowe nabytki Biblioteki Naukowej CLK KGP

- H. Blitzer, *Forensic Digital Imaging and Photography*,
R. Menzel, *Introduction to Lasers, Forensic Lights and Fluorescent Fingerprint Detection Techniques*,
J. Abbott, *Footwear Evidence*,
W. Sampson, *Recovery of Latent Fingerprint Evidence from Human Skin*,
K. Zieniewicz, *Współczesne koncepcje i metody zarządzania*,
M. Goc, J. Moszczyński, *Ślady kryminalistyczne. Ujawnianie, zabezpieczanie, wykorzystanie*,
E. Wiązowaty, *Państwa, Kościoły, Policje w integrującej się Europie*,
M. Krysiak, *Przesłuchanie świadka*,
M. Krysiak, *Przesłuchanie podejrzanego*,
P. Letkiewicz, *Kształcenie kadr kierowniczych w resorcie spraw wewnętrznych i administracji, Poradnik prewencyjny*
K. Eismann, *Restauracja i retusz w Photoshopie*,
K. Pye, *Geological and Soil Evidence*,
T. Bielska, *Wprowadzenie do psychologii*,
J. Wrona, *Przestępczość narkotykowa*,
R. Głowacki, *Poradnik dla członków Komisji Bezpieczeństwa*,
J. Kudrelek, *Pisma procesowe w postępowaniu przygotowawczym*,
J. Widacki, *Zabójca z motywów seksualnych*,
A. Kalisz, *Prawo wykroczeń. Tablice poglądowe*,
I. Dziugiel, *Postępowanie przygotowawcze w zarysie*,
D. Bukowiecka, *Metody oceny kompetencji psychomotorycznych policjantów z zakresu działań interwencyjnych*,
K. Drolński, *Tablice poglądowe do nauki praw człowieka*,
A. Zygmuntowicz, *Ochrona informacji niejawnych*,
A. Zygmuntowicz, *Wzory oznaczeń dokumentów zawierających informacje niejawne*,
D. Micek, *Wybrana dokumentacja w służbie prewencyjnej*,
M. Wojciechowski, *Szkolenie strzeleckie w Policji*,
E. Szafrńska, *Prawne i organizacyjne uwarunkowania interwencji policyjnych*,
W. Pokruszyński, *Uwarunkowania współczesnego bezpieczeństwa międzynarodowego*,
A. Misiuk, *Komunikacja społeczna w Policji*,
M. Karczmarczyk, *Wybrane zagadnienia dotyczące użycia środków przymusu bezpośredniego*,
G. Ojcewicz, *Praktyczny słownik policyjno-prawniczy*.

Biblioteka jest czynna codziennie
w godz. 8.15–16.15